

บทที่ 1

นโยบายสาธารณะกับสังคมศาสตร์

1.1 วัตถุประสงค์

บทนี้มีวัตถุประสงค์สามประการ คือ ประการแรกต้องการให้ทราบความหมายของคำว่า "นโยบาย" ที่ใช้กันอย่างกว้างขวางและหลากหลายในปัจจุบัน เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษานโยบายสาธารณะอย่างละเอียดต่อไป ประการที่สอง ต้องการให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายกับปัจจัยสำคัญทั้งทางการเมือง การบริหาร พฤติกรรมของมนุษย์ และค่านิยมของสังคม ประการสุดท้ายคือนักวิเคราะห์นโยบายต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษานโยบายสาธารณะกับศาสตร์สาขาอื่นๆ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะได้เป็นอย่างดี

1.2 นานาพรรณสาระของนโยบาย

"นโยบาย" เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางและหลากหลายความหมาย นักวิชาการบางท่านเห็นว่ากิจกรรมทุกประเภทของรัฐเป็นนโยบายเช่น นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายสาธารณสุข นโยบายการเงิน เป็นต้น บางท่านให้ความหมายนโยบายว่าเป็นตัวบทกฎหมายที่ประกาศใช้โดยรัฐบาล เช่น กฎหมายภาษีอากร กฎหมายที่ดิน ในกรณีนี้นโยบายคือ ผลได้ (OUTPUT) ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจมากขึ้นจึงได้สรุปความหมายของ "นโยบาย" ดังนี้

1.2.1 นโยบายคือภารกิจของรัฐ นักวิชาการจะคุ้นเคยกับความหมายนี้ นโยบายเป็นภารกิจของรัฐบาลทั้งในประเทศโลกเสรีนิยมหรือสังคมนิยม ศาสตราจารย์ลาสเวลล์ (LASSWELL) อรรถาธิบายว่าการศึกษานโยบายสาธารณะเป็นการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมาในเชิงระบบและเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะของแต่ละประเทศว่าถูกกำหนดมาอย่างไร และทำอย่างไรจึงจะสามารถปฏิบัติได้ (LERNER, 1951) จึงเป็นภารกิจสำคัญของภาครัฐซึ่งปรากฏในรูปของนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายสังคมและนโยบายการเมือง ดังจะเห็นได้จากการแถลงนโยบายของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อธิบดีนายกรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา

เมื่อวันพุธที่ 27 สิงหาคม 2529 ความว่า "...กระผมและคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินขึ้น โดยคำนึงถึงความสุขของประชาชนการพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของชาติในด้านต่างๆ จึงขอแถลงเพื่อให้รัฐสภาทราบนโยบาย..." (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี 27 สิงหาคม 2529 : 1)

หลังจากการแถลงนโยบาย หน่วยงานต่างๆจะรับเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้นโยบายบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตกล่าวคือ แต่ละนโยบายมีความสำคัญต่างกันซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อภาระกิจนั้นๆ บางนโยบายมีความสำคัญมาก ประชาชนสนใจมาก ผู้บริหารให้ความสำคัญมาก ส่วนนโยบายที่ไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริหารจะได้รับการจัดสรรทรัพยากรน้อยลง ตัวอย่างเช่น นโยบายสร้างสังคมให้ทันสมัยและก้าวหน้าเชิงอุตสาหกรรม จึงมีโครงการต่างๆรองรับเช่น โครงการ"น้ำมันโซลิดช่วงชั้วกาล" โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกและภาคใต้ตอนบน โครงการปฎิแห่งชาติได้รับการเสนออย่างเป็นขั้นตอนเพื่อเสริมสร้างนโยบายนั้นๆ

บางนโยบายที่รัฐบาลไม่ให้ความสำคัญจะไม่ได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาทิเช่น การว่างงานของบัณฑิต จะเห็นได้ว่ารัฐบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเตรียมแก้ปัญหาต่างๆ ที่ปัญหานี้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จากผลการสำรวจพบว่าสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับสูงที่ไม่มีงานทำและยังหางานทำไม่ได้เพิ่มสูงขึ้นทุกปี บัณฑิตปี พ.ศ.2523 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี 34,000 คน ว่างงาน 13.9 % ปี พ.ศ.2524 บัณฑิตสำเร็จการศึกษา 42,000 คน ว่างงาน 19.8 % และปี พ.ศ.2525 สำเร็จการศึกษา 45,000 คน ว่างงาน 22.3 % (ประชาชาติธุรกิจฉบับพิเศษ พ.ศ.2528 : 52-53)

ดังกล่าวมาข้างต้นนโยบายสาธารณะเป็นภาระกิจของรัฐบาลที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนกลุ่มผลประโยชน์ องค์การทั้งภาคธุรกิจเอกชนเช่น ธนาคาร สถาบันการเงิน และองค์การของระบบราชการ นโยบายสาธารณะจึงมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆในสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ความสัมพันธ์ของปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1) สิ่งแวดล้อมและเงื่อนไข 2) ระบบการเมือง 3) นโยบายสาธารณะ ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ 1

1.2.2 นโยบาย คือการแสดงออกของ "เจตนาารมณ์" "เป้าหมาย" หรือความปรารถนาของรัฐ นโยบายในความหมายที่สองจะมุ่งเฉพาะถึงถ้อยแถลง หรือการแสดงออกถึงเจตนาารมณ์ของผู้นำทางการเมือง เช่น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2518 ว่า "...รัฐบาลมีความเชื่อมั่นว่ามนุษย์ดำรงอยู่มิใช่เพื่อรัฐ แต่รัฐต่างหากที่ดำรงอยู่เพื่อรับใช้ประชาชน... เรื่องปากเรื่องท้องของประชาชนนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่รัฐบาลนี้จะให้ความห่วงใยมากที่สุด...กล่าวโดยย่อ...เป้าหมายทางเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐบาลนี้

1.ต่อต้านและขจัดความยากจน โดยมุ่งให้ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะทุกคนที่ทำงานมีรายได้อย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท ทั่วทุกคน

2. สร้างงานให้กับประชาชนคนไทยในประเทศได้ทำทั่วทุกคน ภายในเวลาไม่เกิน 5 ปี..."(คึกฤทธิ์ ปราโมช, แถลงนโยบายพรรคกิจสังคม 19 มีนาคม 2518).

จะเห็นว่า "นโยบาย" ดังกล่าวแสดงเป้าหมายของรัฐอย่างเด่นชัดในการแก้ปัญหาปากท้องของประชาชน ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้จากถ้อยแถลงนโยบายคือ เป็นนโยบายที่ปฏิบัติได้ยาก

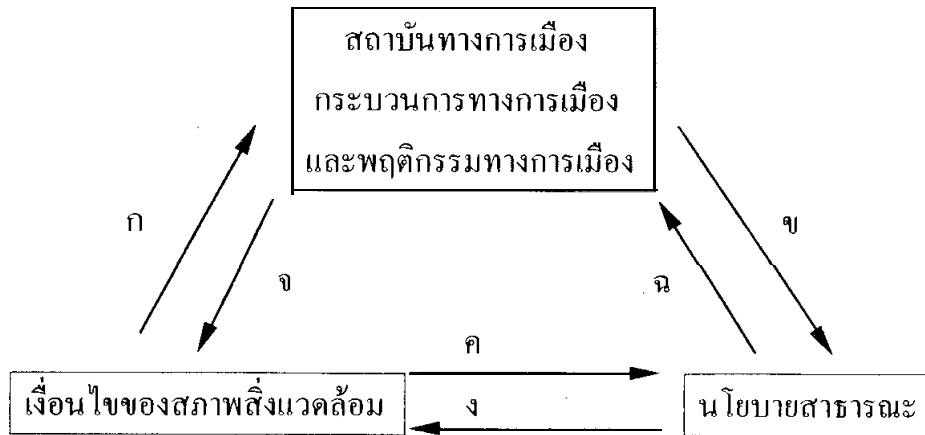
1.2.3 นโยบาย คือการตัดสินใจหรือผลได้ของรัฐบาล

แนวการศึกษาที่เน้นการใช้กรณีศึกษามาเป็นตัวอย่างในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการตัดสินใจเช่น การตัดสินใจกรณีวิกฤตการณ์คิวบาในสมัยประธานาธิบดีเคนเนดี หรือกรณีคลองสุเอซ เป็นอาทิ กรณีตัวอย่างในประเทศที่น่าสนใจเช่น กรณีสร้างเขื่อนน้ำโจน หรือกรณีโครงการปุ๋ยแห่งชาติ

การตัดสินใจของรัฐบาลในกรณีใดกรณีหนึ่งจำเป็นต้องได้รับการรับรองจากรัฐสภา ดังนั้นพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของรัฐบาลเช่น กรณีการลดค่าเงินบาท เป็นต้น

ภาพที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองและนโยบายสาธารณะ

เช่น : ระบบเศรษฐกิจ เช่น : รูปแบบของการปกครอง เช่น : นโยบายการป้องกัน

ระดับการศึกษาของประชาชน	รัฐธรรมนูญ	ประเทศ
โครงสร้างทางชนชั้น	ระบบราชการ	นโยบายภาษีอากร
ระบบวัฒนธรรม	ระบบพรรคการเมือง	นโยบายการศึกษา
ศาสนา	โครงสร้างของอำนาจทางการเมือง	นโยบายสาธารณสุข
ช่องว่างระหว่างคนรวยคนจน	ผู้นำ	นโยบายสิ่งแวดล้อม
อื่นๆ	อื่นๆ	นโยบายแซร์
		นโยบายเงินผัน
		อื่นๆ

คำอธิบายความสัมพันธ์

ก : ผลกระทบของปัจจัยแวดล้อมและเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมต่อระบบการเมืองและรัฐบาล กระบวนการทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมือง

ข : ผลกระทบของระบบการเมือง เช่น สถาบันทางการเมือง กระบวนการทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองต่อการกำหนดนโยบาย

- ค : ผลกระทบของเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมภายนอกต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ
- ง : ผลกระทบของนโยบายสาธารณะ (หลังจากประกาศใช้) ต่อสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมของระบบนั้นๆ
- จ : ผลกระทบของระบบและสถาบันทางการเมือง กระบวนการทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมือง (หลังจากที่นำไปใช้) ต่อเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมของระบบสังคม
- ฉ : ผลกระทบของนโยบายสาธารณะ (หลังประกาศใช้) ต่อระบบการเมือง สถาบันกระบวนการและพฤติกรรมทางการเมือง

(ที่มา : THOMAS R. DYE. 1978: 9)

1.2.4 นโยบาย คือโครงการที่เสนอโดยรัฐบาล ในกรณีนี้อาจระบุอย่างชัดเจนถึงโครงการที่ตั้งเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือเป็นโครงการรองรับนโยบายใหญ่ๆ เช่น โครงการผันเงินสู่ชนบทฯ โครงการรถโดยสารฟรี โครงการรักษาพยาบาลฟรี โครงการเหล่านี้คือวิถีทางในการพัฒนาของรัฐบาล

1.2.5 นโยบาย คือผลกระทบของโครงการของรัฐ ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า นโยบายเป็นทั้งผลได้หรือการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐที่ให้แก่ประชาชน และหลังจากนำนโยบายไปใช้ปฏิบัติแล้วจะมีทั้งผลดีและผลเสีย กระทบต่อประชาชนตัวอย่างเช่น การออกพระราชกำหนดที่เกี่ยวกับการเงินเพื่อยุติปัญหาหนี้แม่ขม้อย ซึ่งมีผลกระทบต่อกลุ่มต่างๆ ในสังคม เช่น ประชาชนที่เป็นสมาชิกหนี้ ผลกระทบต่อผู้นำทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหนี้ ผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อสถาบันการเงินต่างๆ หรือ กรณีการลดค่าเงินบาทของรัฐบาลจะมีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านั้น

1.2.6 นโยบาย คือตัวแบบหรือทฤษฎี นโยบายโดยทั่วไปแล้วจะเกี่ยวข้องกับภารกิจของรัฐโดยตรง อาทิเช่น การจัดสรรทรัพยากรและผลกระทบ นโยบายยังเป็นทฤษฎีหรือตัวแบบในการศึกษา เป็นเรื่องของตรรกที่ว่า "เมื่อมีเหตุต้องมีผล" เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ตัวอย่างเช่น บนสมมุติฐานที่ว่าประสิทธิภาพในการบริหารขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้บริหาร สามารถเขียนความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองได้ดังนี้

ความพึงพอใจ ประสิทธิภาพในการทำงาน
(เหตุ) (ผล)

1.2.7 นโยบาย คือกระบวนการ คำจำกัดความนี้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการต่อเนื่องของนโยบาย ตั้งแต่แรกเริ่มเป็นปัญหาและพัฒนาเป็นนโยบาย โดยมีการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผล และการเลิกล้มนโยบายเป็นกระบวนการสำคัญทางนโยบาย

1.3 นโยบายสาธารณะกับมิติอื่นๆ

มีข้อสังเกตที่ควรนำมาพิจารณาประกอบความเข้าใจที่เกี่ยวกับนโยบายดังนี้

1.3.1 นโยบายควรแยกออกจากการตัดสินใจหรือไม่? ในทางปฏิบัตินักวิชาการมักจะแยกไม่ออกระหว่างนโยบายกับการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นปัญหาเบื้องต้นที่ควรพิจารณาเพราะนโยบายมีความหมายที่กว้างกว่าการตัดสินใจ นโยบายเป็นเรื่องของความผูกพันระหว่างการตัดสินใจของรัฐบาลที่มีมากกว่าหนึ่งเรื่องขึ้นไป นโยบายจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของรัฐบาลว่าอะไรคือปัญหา การตัดสินใจที่จะดำเนินการแก้ปัญหา การเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดและการออกกฎหมายบังคับใช้ เป็นต้น

ประการต่อมา นโยบายนั้นเกี่ยวข้องกับคนหลายฝ่ายที่ร่วมกันกำหนดนโยบาย เช่น นโยบายเศรษฐกิจของพรรคประชาธิปัตย์ประกอบด้วยพลังความคิดของกลุ่มผลประโยชน์นักการเมือง ที่ปรึกษาและข้าราชการหลายฝ่าย ในขณะที่การตัดสินใจจะเกี่ยวข้องเฉพาะบุคคล เช่น รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีหัวหน้าพรรคการเมือง เป็นต้น

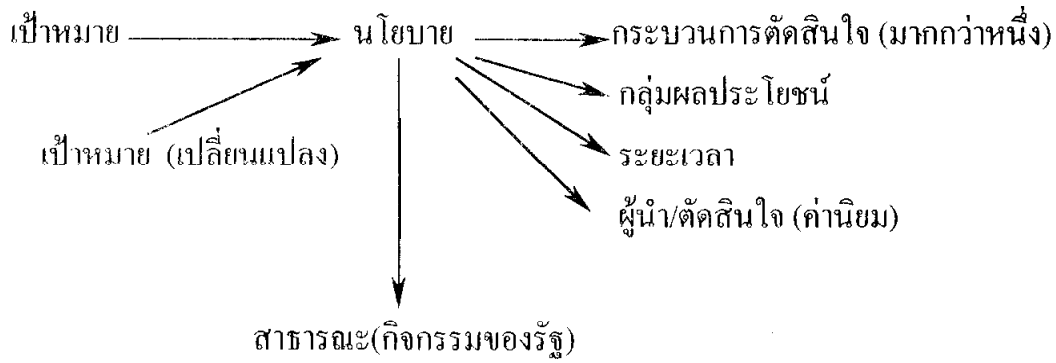
1.3.2 การเมือง นโยบายกับการบริหารแยกออกจากกันเด็ดขาดไม่ได้ แน่นนอนที่สุดว่าการเมืองกับการบริหารเปรียบเสมือนหัวและก้อยของเหรียญอันเดียวกัน นักการเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบายซึ่งมาจากการวิเคราะห์ปัญหาทุกข้อนของประชาชน ส่วนนักบริหารเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผล ทั้งสองฝ่ายต้องทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.3 นโยบายเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมและความตั้งใจของบุคคล นักวิเคราะห์นโยบายต้องมีความเข้าใจ ศึกษาความตั้งใจหรือเป้าหมายหรือพฤติกรรมของผู้ตัดสินใจนโยบาย รวมทั้งผู้กำหนดนโยบายคือ นักการเมือง ข้าราชการและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติคือ ข้าราชการประจำ

1.3.4 นโยบายอาจปฏิบัติได้ หรือปฏิบัติไม่ได้ จะเห็นว่าบางนโยบายผู้บริหารมีเป้าหมายชัดเจนในการนำไปใช้ปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ขณะเดียวกันบางนโยบายเต็มไปด้วยอุปสรรคมากมายจนนำไปปฏิบัติไม่ได้ นโยบายปราบปรามคอร์รัปชันของรัฐบาลนำไปใช้ได้โดยไม่มียุทธศาสตร์และไม่มีประสิทธิภาพเช่น กรณีหลีกเลี่ยงภาษีของธุรกิจต่างๆ หรือการทุจริตในระบบราชการ เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงนโยบายที่นำไปปฏิบัติไม่ได้ผลตามต้องการ

1.3.5 นโยบายเกี่ยวข้องกับค่านิยม ค่านิยมหรือความเชื่อของบุคคลมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการกำหนดนโยบาย ค่านิยมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายตั้งแต่ นักวิเคราะห์เลือกแนวทางนโยบายใดที่จะเสนอให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจพิจารณา รวมถึงการสรุปผลการวิเคราะห์นโยบาย

1.3.6 สรุปความหมายรวมของนโยบาย นโยบายคือ กระบวนการที่สัมพันธ์กับรูปแบบต่างๆของการตัดสินใจ ซึ่งเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลในหลายกลุ่มองค์กรของสังคม กระบวนการตัดสินใจเหล่านั้นอาจใช้ระยะเวลา และเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้ในตอนแรกอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป ผลกระทบของนโยบายต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจที่ดีของผู้นำซึ่งอาจขึ้นกับปัจจัยด้านพฤติกรรม ค่านิยมของผู้ตัดสินใจ นโยบายที่จะเป็น "นโยบายสาธารณะ" จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับภารกิจของรัฐ

1.4 นโยบายสาธารณะและสังคมศาสตร์ประยุกต์

ศาสตราจารย์เนลสัน (RICHARD NELSON) กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง "THE MOON AND THE GHETTO" ว่า มนุษย์สามารถไปถึงดวงจันทร์ได้ มนุษย์ควรแก้ปัญหาสังคมได้ เช่น แก้ปัญหาคนยากจน คำกล่าวถือเสมือนเป็นทางเลือกของนักวิเคราะห์นโยบายสาธารณะที่ต้องนำไปขบคิดกันต่อไป จุดนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการนำความรู้สมัยใหม่ วิทยาการที่ทันสมัยมาเป็นบรรทัดฐานในการแก้ปัญหาสังคม วิทยาการเหล่านั้นอาจมาจากทุกสาขาในสังคมศาสตร์ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมายประวัติศาสตร์ เป็นต้น การนำศาสตร์สาขาต่างๆ มาช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนโยบายสาธารณะทำให้สถานภาพของวิชาเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ (APPLIED SOCIAL SCIENCES)

1.4.1 นโยบายเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งนำเอาระเบียบวิธีการศึกษา และการถกเถียงอย่างมีเหตุผลทางสังคมศาสตร์เพื่อแปลงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาต่างๆ ในการสร้างทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การวิเคราะห์นโยบายจึงได้นำแนวความคิด วิทยาการศึกษามีประโยชน์ทั้งทางสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ อาทิเช่น เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ กฎหมาย ปรัชญา จริยธรรม การวิเคราะห์ระบบข้อมูล และคณิตศาสตร์ประยุกต์ มาศึกษานโยบายสาธารณะ นักวิเคราะห์นโยบายจะมีแนวทางในการศึกษาปัญหาต่างๆ ในสังคมโดยยึดหลักดังต่อไปนี้

1. หลักค่านิยม ซึ่งหมายถึงเป้าหมายที่ทุกคนต้องการ และปรารถนา เช่น ความกินดีอยู่ดี
2. หลักข้อเท็จจริงที่อยู่ในสภาพเป็นข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญและมีผลต่อการแก้ปัญหาในสังคม
3. การนำนโยบายหรือทางเลือกที่สรรหาแล้วไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

1.4.2 นโยบายสาธารณะกับเศรษฐศาสตร์ นักสังคมศาสตร์กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่ได้รับการพัฒนามากที่สุดสาขาหนึ่งทั้งในแง่ของเนื้อหาวิชาและการนำไปประยุกต์ใช้ในสังคม ดังจะเห็นได้จากหลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางในการศึกษาวิชาต่างๆ ในรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ

วิชาเศรษฐศาสตร์มีความสำคัญในการพัฒนาการศึกษา นโยบายสาธารณะในยุคปัจจุบัน ดังจะเห็นจากแนวความคิด ทฤษฎีและเทคนิคต่างๆ ในวิชาเศรษฐศาสตร์ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์นโยบายของรัฐ อาทิเช่น การวิเคราะห์ต้นทุน (COST) และกำไร (BENEFIT) เป็นต้น โดยหลักของวิชาเศรษฐศาสตร์นั้นจะมุ่งแสวงหาหนทางเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักการวิเคราะห์ต้นทุนและกำไรเป็นประโยชน์สำหรับนักบริหารหรือนักวิเคราะห์นโยบายก่อนที่จะตัดสินใจลงทุนในกิจการหรือโครงการใดโครงการหนึ่ง ทั้งภาคเอกชนหรือรัฐบาล

ทำไมเศรษฐศาสตร์จึงมีอิทธิพลต่อการศึกษา นโยบายสาธารณะ เหตุผลสำคัญคือ

1. นโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับโดยตรงในการให้บริการต่อผู้บริโภคสินค้าที่ประชาชนทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกันซึ่งเรียกว่า สินค้าสาธารณะ (PUBLIC GOODS) อาทิเช่น ถนน การศึกษา การสาธารณสุขของประชาชน ความมั่นคง (LARRY L. WADE, 1973: 15-19)
2. นโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับโดยตรงต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล อาทิเช่น การประเมินผลนโยบายการกระจายรายได้ไปสู่ชนบทและนโยบายการศึกษาของรัฐ เป็นต้น
3. นโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น นโยบายที่ประกาศใช้มีผลกระทบต่อประชาชนอย่างไร การใช้นโยบายผันเงินไปสู่ชนบททำให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมากขึ้นหรือยังคงสภาพเดิมซึ่งเป็นการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของนโยบายของรัฐบาล

เหตุผลที่กล่าวมาทั้ง 3 ประการ สนับสนุนการนำวิชาเศรษฐศาสตร์มาแก้ปัญหาในวิชา
นโยบายสาธารณะ นักเศรษฐศาสตร์มีความเชื่อว่านโยบายสาธารณะมีความสัมพันธ์กับ
กลไกการจัดสรรและแจกจ่ายทรัพยากรและสินค้าให้แก่ผู้บริโภค โดยยึดหลักประสิทธิภาพ
ของการให้บริการ ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

1.4.3 นโยบายสาธารณะกับรัฐศาสตร์ นักรัฐศาสตร์สนใจนโยบายสาธารณะใน
ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารทางการเมืองหรือนักการเมืองซึ่งขึ้นอยู่กับทัศน-
คติ ผลประโยชน์ ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองของผู้บริหาร ความรู้ทางรัฐศาสตร์เกี่ยวกับ
ปัจจัยทางการเมืองเหล่านั้นสามารถอธิบายการตัดสินใจนโยบายของผู้บริหารทางการเมือง
ความรู้ทางรัฐศาสตร์เกี่ยวกับระบบการเมืองทำให้เข้าใจกระบวนการต่างๆ ทางนโยบาย
สาธารณะได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ในการกำหนดนโยบายมีกระบวนการทางการเมือง
กลุ่มผลประโยชน์ผลักดันนโยบายอย่างไร และเมื่อประกาศใช้นโยบายแล้วมีผลกระทบต่อ
ระบบการเมืองและสภาพแวดล้อมของระบบการเมืองอย่างไร ความรู้ทางรัฐศาสตร์จึง
เกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบายสาธารณะ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทาง
นโยบาย

1.4.4 นโยบายสาธารณะกับสังคมศาสตร์สาขาอื่นๆ นอกจากเศรษฐศาสตร์และรัฐ-
ศาสตร์แล้วองค์ความรู้จากศาสตร์สาขาอื่นๆ เช่น สังคมวิทยา กฎหมาย ปรัชญา คณิตศาสตร์
และจิตวิทยา สามารถนำมาประยุกต์เพื่อการแก้ปัญหาทางนโยบายได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม
ตามจะไม่กล่าวถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาอื่นๆ ในการศึกษาครั้งนี้ต้องการชี้
ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงวิชาการของนโยบายสาธารณะกับศาสตร์อื่นๆ ซึ่งช่วยเสริม
สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการในเชิงสังคมศาสตร์ประยุกต์ความเป็นไปได้และความสำเร็จ
ในการนำไปใช้แก้ปัญหาสังคมในปัจจุบัน

1.5 สรุป

นโยบายสาธารณะ เป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน ผู้รู้ นำความรู้ทางด้านนโยบายสาธารณะ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ นโยบายจะทำให้การวิเคราะห์นโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลมีการศึกษาอย่างเป็นระบบสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อสังคม โดยส่วนรวม

1.6 คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของคำว่า "นโยบาย" ที่ใช้ในปัจจุบันอย่างหลากหลายและความหลากหลายนี้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการวิเคราะห์นโยบายอย่างไร
2. หลักสังคมศาสตร์ประยุกต์มีความสำคัญอย่างไรต่อการศึกษานโยบายสาธารณะ อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
3. จงอธิบายความหมายต่อไปนี้
  - สังคมศาสตร์ประยุกต์
  - นโยบายสาธารณะ
  - สินค้าสาธารณะ

~~PA370~~

*****